

خاطرات من از امروز تا همین پنجاه سال پیش

حسن شریفی

کتاب آذرگان

ساموئل خاچیکیان فیلم‌نامه‌نویس، تدوینگر، و کارگردان برجسته‌ی سینمای ایران است که فیلم‌های اضطراب‌آور و رازآمیز او، وی را از کارگردانان دیگر متمایز می‌کند. به دیگر سخن انسجام در فیلم نامه، تلاش در شخصیت‌پردازی و گرایش به تصویری کردن احوال درون، کارهای خاچیکیان را با سینمای سوزناک و آوازخوان گذشته جدا می‌کند. در واقع وی را می‌توان مشخص‌ترین نام در شکل‌دادن سینمای دلپره نامید که فیلم‌هایش فضایی از کنجکاو و هیجان ایجاد می‌کرد.

خاچیکیان را به نوعی هیچکاک ایران در نوع ایرانی و پرداخت فضای ایرانی برشمرده‌اند. او نبض سینمای دهه‌های ۳۰ و ۴۰ بود و پس از او کسی نتوانست سینمای او را به گونه‌ای تکرار کند. مفهوم واقعی فیلم‌نامه، دکوپاژ، طراحی صحنه و لباس، نور و افکت با سینمای او شروع شد که جدا از پرداختن به قصه‌های مناسب، تکنیک را به سینما آورد و به راستی که پدر سینمای نوین ایران لقب گرفت.

در دهه‌ی پنجاه از لحاظ نگاه کیفی و پرداخت سوژه‌ها متفاوت شد. سینمای او را می‌توان در چهار عنصر اساسی ملاحظه کرد. یکی از جهت قصه و سناریو که از درون مایه‌ی مشخص و تم مهمی برخوردار بود. دیگر آنکه روایت‌گری داستان در سینمای او همراه با دکوپاژ منظم و پشتوانه‌ی مونتاز بود. سوم آنکه وجه مورد علاقه‌ی خاچیکیان مستلزم فضاسازی و نورپردازی دقیق و قاب‌بندی‌های منظم بود و سرانجام آنکه وی تمام حرکات و عملکردهای موجود در یک سکانس را به صورت یک نقاشی غیرحرفه‌ای پیش‌تر روی کاغذ طراحی و در اختیار بازیگران گروه فنی قرار می‌داد.

فیلم‌های او با در نظر گرفتن شرایط اجتماعی، تأثیری فراوان بر علاقه‌مندان سینما می‌گذاشت، دل‌هایشان را گرم و به آنها جسارت می‌داد. خاچیکیان از جمله افرادی بوده است که سعی در دگراندیشی، دگرسازی و نوآوری کرده‌اند و از کسانی است که بارقه‌های سینمای متحرک و صاحب سبک را در سینمای ایران به آیندگان نوید داد.

حسن شریفی که خود از یاران قدیمی خاچیکیان می‌باشد، با بیان اینکه هنوز آنچه شایسته و بایسته‌ی خاچیکیان باشد در مورد او گفته نشده و ناگفته‌های بسیاری باقی مانده به تألیف کتاب حاضر پرداخته است. وی در این اثر تلاش می‌کند به تمامی تأثیرات و کم و کیف آنها و چگونگی پدیدآمدن و شکل‌گیری و بسط یافتن آنها در سینمای ایران از نگاه تخصصی، بدعت‌ها و نوآوری‌های او که سال‌ها قبل سینمای او را در حد استانداردهای جهانی مطرح کرد و حتی برخی آثار معروف متأثر خود ساخت، از تکنیک‌ها و عناصر سینمایی که به وسیله‌ی خاچیکیان به سینمای ایران راه یافت، از موضوعات، ساختارها و انواع سینما که وی در آن باب کرد، موج و جریاناتی که به راه انداختن تا هنرمندانی که همراه و از جانب او به عرصه‌ی سینما وارد شدند، بپردازد.

ساختار کتاب بر اساس ترتیب ساخت فیلم‌های خاچیکیان قرار گرفته است و جز بخش اول که زندگی‌نامه‌ی تحلیلی وی و پرداختن به عوامل خانوادگی، اجتماعی و تاریخی مؤثر در شخصیت‌سینمایی اوست و بخش آخر که به وقایع پس از ساخت آخرین فیلمش اختصاص دارد، بخش‌های دیگر با نام ۴۰ فیلم او تقسیم شده‌اند. و در هر یک لیست کامل عوامل تولید فیلم بر طبق تیتراژ آن، خلاصه‌ی داستان، شرحی از گزارش تولید فیلم، تحلیل ساختار روایتی و سینمایی هر فیلم و... ارائه شده است.